

PRZEMYT TELEFONÓW KOMÓRKOWYCH W JEDNOSTCE PENITENCJARNEJ Z PERSPEKTYWY FUNKCJONARIUSZY SŁUŻBY WIĘZIENNEJ

Bartosz Zajac

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie, Polska
ORCID: 0000-0002-4819-4313
e-mail: bartoosz.z@interia.pl

Streszczenie:

W niniejszej pracy poruszono problematykę przemytu telefonów komórkowych do zakładów karnych. Jest to poważny problem, z którym zmagają się Służba Więzienna w Polsce. W opinii respondentów zjawisko to mimo nielicznych zdarzeń wpływa negatywnie na funkcjonowanie jednostek penitencjarnych.

Celem podjętych badań było znalezienie odpowiedzi na pytania dotyczące głównych miejsc ujawnień telefonów komórkowych, ustalenie osób zainteresowanych obrotem nielegalnymi telefonami w zakładach karnych czy też zestawienie zjawiska przemytu z korupcją funkcjonariuszy.

Słowa kluczowe:

zakład karny, korupcja, funkcjonariusz Służby Więziennej, telefon komórkowy, bezpieczeństwo

Smuggling of mobile phones in a penitentiary from the perspective of Prison Service officers

Summary:

This paper addresses the issue of mobile phone smuggling to prisons. This is a serious problem faced by the Prison Service in Poland. According to the respondents, this phenomenon, despite a few events, has a negative impact on the functioning of penitentiary units.

The aim of the research was to find answers to questions about the main places of mobile phone disclosure, to determine people interested in the trafficking of illegal phones in prisons, or to compare the phenomenon of smuggling with the corruption of officers.

Keywords:

prison, corruption, prison service officer, mobile phone, security

1. Wprowadzenie do problematyki przedmiotów niedozwolonych z uwzględnieniem telefonów komórkowych w środowisku więziennym

Jednym z problemów, z którymi nadal mierzy się Służba Więzienna, jest przedostawianie się na teren jednostek penitencjarnych tzw. przedmiotów niedozwolonych i niebezpiecznych. Ich katalog przedstawiony w ustawie jest szeroki i nieostry, odnoszący się jedynie do grupy potencjalnych przedmiotów o określonych właściwościach. Wskazuje się, że są nimi: przedmioty, które mogą utrudniać prawidłowy tok postępowania karnego; przedmioty, które mogą utrudniać realizację ustalonego porządku wewnętrznego obowiązującego w zakładzie karnym lub areszcie śledczym; przedmioty niebezpieczne, które mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego, lub osób w nich przebywających, w tym broń, amunicja lub materiały wybuchowe; środki łączności, dokumenty, środki pieniężne, przedmioty wartościowe i inne przedmioty, których skazany lub tymczasowo aresztowany nie może posiadać w zakładzie karnym lub areszcie śledczym poza depozytem; przedmioty, których posiadanie jest niezgodne z prawem¹. Biorąc pod uwagę przepisy wewnętrzne, przedmiotami niedozwolonymi są również te, które mogą utrudniać prawidłowy tok postępowania karnego lub realizację ustalonego porządku w jednostce penitencjarnej, jak również przedmioty niebezpieczne, mogące stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa jednostki². Szczegółowy zaś katalog przedmiotów, które może posiadać osadzony, określony jest w porządku wewnętrznym danej jednostki penitencjarnej³. Wśród przykładów przedmiotów niedozwolonych znajdują się m.in. pieniądze, środki łączności, nośniki danych, narzędzia do cięcia metalu, noże, widelce czy też szklane naczynia⁴. Przedmioty te z racji swojej nielegalności najczęściej trafiają do zakładów karnych poprzez przemyt, za który odpowiedzialne są osoby ubiegające się o wejście na teren zakładu, tj. rodziny osób pozbawionych wolności czy też – niestety – funkcjonariusze Służby Więziennej, adwokaci⁵ oraz osadzeni powracający z zatrudnienia zewnętrznego⁶. Innym sposobem nielegalnego przedostawiania się przedmiotów na teren zakładów karnych jest tzw. przerzutka – fizyczne przerzucenie przedmiotów przez mur okalający zakłady karne⁷, umieszczenie nielegalnego przedmiotu w paczce lub liście skierowanym do osadzonego⁸ czy też wykorzystanie do tego zwierząt⁹.

1 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, t.j. Dz.U. 2024, poz. 706, art. 242 § 16.

2 Przykładem może być zarządzenie nr 131/2019 Dyrektora Zakładu Karnego w Barczewie z 7 października 2019 r. w sprawie uznania przedmiotów za niedozwolone, sposobie ich ocechowania, miejscu przechowywania i trybu kontroli, w tym przedmiotów niebezpiecznych w Zakładzie Karnym w Barczewie.

3 Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2022 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, Dz.U. 2022, poz. 2847, § 11.

4 Zarządzenia nr 39/2023 Dyrektora Zakładu Karnego w Barczewie z 7 maja 2024 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Barczewie, § 2.

5 Zob. szerzej: M. Kotowska, *Przemyt przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych na teren jednostek penitencjarnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, t. 83, nr 2, s. 123, /<https://www.sw.gov.pl/assets/93/71/90/2b7854622f98645fcebdc26a117e693808373328.pdf> [dostęp: 30.09.2024].

6 D. Sarzała, *Patologiczne zachowania więźniów w kontekście izolacji i resocjalizacji penitencjarnej*, Aspra, Warszawa 2013, s. 320.

7 E. Strzeński, *Abberacje w polskich zakładach karnych*, „Refleksje. Pismo Naukowe Studentów i Doktorantów WNPiD UAM” 2021, nr 23, s. 11, <https://doi.org/10.14746/r.2021.1.2>.

8 M. Brzezińska, D. Tarnowska, *Ochrona życia i zdrowia oskarżonego w związku z tymczasowym aresztowaniem*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2013, nr 13, s. 95.

9 F. Hartwich, *Korzystanie przez osadzonych z telefonów, ze szczególnym uwzględnieniem telefonów komórkowych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 94, s. 70, /<https://www.sw.gov.pl/assets/62/04/17/d70544ea36ee18c8a05c882df2b5d6ed96772ec4.pdf> [dostęp: 30.09.2024].

Służba Więzienna, posiada określone procedury związane z przenikaniem przedmiotów niedozwolonych i niebezpiecznych, które odnoszą się do prowadzenia czynności profilaktycznych¹⁰, dokonywania zróżnicowanych form kontroli osób oraz miejsc¹¹ oraz prowadzenia nadzoru nad rozmowami telefonicznymi¹². Dodatkowym utrudnieniem przemytu są liczne zabezpieczenia techniczno-ochronne w jednostkach penitencjarnych¹³ oraz kategoryzacja przedmiotów niebezpiecznych występujących legalnie w zakładzie karnym¹⁴. Nadmienić również należy, że w przypadku wykrycia przedmiotu niedozwolonego lub niebezpiecznego jest to każdorazowo zdarzenie nadzwyczajne¹⁵.

Przemyt nielegalnych przedmiotów w postaci telefonów komórkowych nie tylko jest zagrożeniem całej jednostki penitencjarnej, lecz także dotyczy funkcjonariuszy, którzy dopuszczając się takiego procederu, narażeni są na dodatkowe szantaże lub zastraszanie ze strony osób pozbawionych wolności¹⁶, oraz może być źródłem przemocy ekonomicznej w odniesieniu do osób pozbawionych wolności, ponieważ nabywają oni przedmioty po znacznie wyższych cenach niż rynkowa lub też zadłużają się u innych osób pozbawionych wolności¹⁷.

Telefony komórkowe są zatem nie tylko przedmiotem niedozwolonym, lecz także niebezpiecznym, ponieważ przepisy wprost zakazują posiadania środków łączności, jak również ich posiadanie może wpływać na bezpieczeństwo jednostki penitencjarnej oraz życia i zdrowia funkcjonariuszy Służby Więziennej.

2. Metodologiczne założenia badań własnych

W badaniach wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego, a techniką badawczą był kwestionariusz ankiety. Została ona przeprowadzona po uzyskaniu niezbędnej zgody zarówno dyrektora jednostki, jak i władz Akademii Wymiaru Sprawiedliwości. Badania ankietowe odbywały się w dniach 12–23 sierpnia 2024 r. w Zakładzie Karnym w Barczewie¹⁸. Wzięło w nim łącznie 192 funkcjonariuszek i funkcjonariuszy różnych działów. Pytania w kwestionariuszu ankiety miały zróżnicowany charakter, tj. składały się z pytań o charakterze półotwartym (możliwość wybrania odpowiedzi lub wpisania własnej) oraz pytań otwartych.

Celem podjęcia niniejszych badań było przede wszystkim ustalenie skali zjawiska przemytu telefonów komórkowych względem innych przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych, ustalenie miejsc i sposobów przemytu oraz katalogu osób zainteresowanych telefonami komórkowymi. Ponadto chodziło także o ustalenie, czy przemyt telefonów komórkowych może być związany ze zjawiskiem korupcji w Służbie

10 Zob. szerzej: R. Nowacki, J. Werbiński, *Czynności profilaktyczne jako sposób pozyskiwania informacji dotyczących bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych*, „Law, Education, Security” 2023, nr 120, nr 3, s. 183, <http://doi.org/10.52694/ThPSR.120.7>.

11 M. Strzelec, R. Nowacki, *Oddział mieszkalny jako fundamentalny element w bezpieczeństwie penitencjarnym – rola oddziałowego*, „The Prison Systems Review” 2022, nr 117, s. 266.

12 E.W. Pływaczewski, G.B. Szczygieł, *Zachowania korupcyjne osadzonych (wstępne wyniki badań)*, „Archiwum Kryminologii” 2005–2006, t. 28, s. 301, <https://doi.org/10.7420/AK2005-2006T>.

13 Zob. szerzej: M. Moulin-Stożek, *Narkotyki w więzieniach. Polityka wykonywania kary pozbawienia wolności wobec osób będących użytkownikami środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych na tle rozważań o celach kary*, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Częstochowie, Częstochowa 2021, s. 21–22.

14 Zarządzenia nr 69/23 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z 31 października 2023 r. w sprawie ochrony, konwojowania oraz zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej, § 28.

15 Zarządzenie nr 100/22 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z 29 grudnia 2022 r. w sprawie ustalenia organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, w tym sposobu i trybu informowania o zdarzeniach, które wystąpiły w Służbie Więziennej, oraz ustalenia sposobu i trybu przeprowadzenia czynności sprawdzających dotyczących tych zdarzeń oraz sposobu ich dokumentowania.

16 Zob. szerzej: M. Kotowska, B. Zając, *Problematyka korupcji w warunkach penitencjarnych w opinii funkcjonariuszy Służby Więziennej*, „The Prison Systems Review” 2023, nr 118, s. 66, <http://dx.doi.org/10.52694/ThPSR.118.2>.

17 M. Januszkiewicz, *Wypadki nadzwyczajne zagrażające bezpieczeństwu jednostek penitencjarnych*, [w:] E. Guziuk-Makaruk, E.W. Pływaczewski, *Współczesne oblicza bezpieczeństwa*, Temida 2, Białystok 2015, s. 160–161, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/15272/1/M_Januszkiewicz_Wypadki_nadzwyczajne.pdf [dostęp: 30.09.2024].

18 Autor badań na co dzień pełni służbę w Zakładzie Karnym w Barczewie. Pozwoliło to przeprowadzić badania ankietowe wśród szerokiej grupy respondentów pełniących służbę w różnych działach oraz na różnych stanowiskach.

Więziennej. Dopelnieniem celów badawczych były zaś wskazanie możliwości dotyczących przeciwdziałania zjawisku przemytu oraz ocena istniejących przepisów w tym zakresie.

Za podjęciem badań przemawiało to, że mimo dobrego opisania problematyki przedmiotów niedozwolonych i niebezpiecznych w literaturze nie przedstawiono badań dotyczących sposobów przemytu telefonów komórkowych oraz oceny procedur związanych z przeciwdziałaniem zjawiska z perspektywy funkcjonariuszy Służby Więziennej. Pozwoli to uaktualnić dane dotyczące przemytu zróżnicowanych przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych oraz wskazać, jakie miejsce w nielegalnym procederze zajmują telefony komórkowe. Jak również pozwoli wskazać na zmiany zachodzące w zjawisku przemytu telefonów komórkowych do zakładów karnych.

Odnosząc się do miejsca przeprowadzenia badań, Zakład Karny w Barczewie jest jednostką typu zamkniętego przeznaczoną dla mężczyzn – zarówno recydywistów penitencjarnych, jak i odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy. W skład zakładu wchodzi oddział aresztu śledczego, oddziały terapeutyczne oraz oddział dla osadzonych niebezpiecznych. Taka różnorodność populacji więziennej barczewskiej jednostki zdaniem autora pozwoli w skuteczny sposób poddać weryfikacji postawione w niniejszej pracy cele badawcze¹⁹.

3. Struktura demograficzno-społeczna badanych

Analizując strukturę demograficzno-społeczną respondentów, brano pod uwagę płeć, wiek, wykształcenie. Z racji tego, że badania miały miejsce w zakładzie karnym, badani wskazywali również dział pełnienia służby, korpus szaseregowania oraz staż służbowy. W pierwszej tabeli zamieszczono dane dotyczące płci respondentów.

Tabela 1. Płeć respondentów

Lp.	Płeć	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	kobieta	35	18,2%
2.	mężczyzna	153	79,7%
3.	brak odpowiedzi	4	2,1%
4.	razem	192	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

Zdecydowana większość respondentów była mężczyznami – 79,7%, kobiety stanowiły zaś 18,2% wszystkich osób biorących udział w badaniach ankietowych. Dodatkowo 2,1% osób nie wskazało żadnej z odpowiedzi. Warto nadmienić, że Zakład Karny jest jednostką penitencjarną, w której karę pozbawienia wolności odbywają skazani mężczyźni, stąd wynika duży odsetek mężczyzn pełniących służbę. W kolejnej tabeli zamieszczono przedział wiekowy respondentów.

Tabela 2. Wiek respondentów

Lp.	Przedział wiekowy	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	od 18 do 25 lat	24	12,5%
2.	od 26 do 35 lat	75	39,1%
3.	od 36 do 45 lat	76	39,6%

19 *Przeznaczenie aresztów śledczych i zakładów karnych*, <https://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-przeznaczenie-zk-i-as> [dostęp: 30.09.2024].

Lp.	Przedział wiekowy	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
4.	od 46 do 55 lat	14	7,3%
5.	powyżej 56 lat	2	1%
6.	brak odpowiedzi	1	0,5%
7.	razem	192	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

Najwięcej osób wskazało, że znajduje się w przedziale pomiędzy 36 a 45 lat życia – 39,6%. Jedna osoba mniej wskazała przedział pomiędzy 26 a 35 lat życia. Najmniej osób znajdowało się w wieku powyżej 56 lat, co stanowi 1% wszystkich odpowiedzi. Dodatkowo jedna osoba nie udzieliła żadnej odpowiedzi na powyższe pytanie. Wskazany przekrój wieku funkcjonariuszy wskazuje na młodą kadrę. W kolejnym pytaniu respondenci wskazywali posiadane wykształcenie.

Tabela 3. Wykształcenie

Lp.	Poziom wykształcenia	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	średnie	93	48,4%
2.	wyższe licencjackie	27	14,1%
3.	wyższe inżynierskie	10	5,2%
4.	wyższe magisterskie	61	31,8%
5.	brak odpowiedzi	1	0,5%
6.	razem	192	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

Blisko połowa respondentów posiadała wykształcenie średnie – 48,4% wszystkich wskazań, najmniej osób zaś posiadało wykształcenie inżynierskie – 5,2% wskazań. Dodatkowo jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na powyższe pytanie. Warto nadmienić, że minimalnym wykształceniem, z którym można ubiegać się o wstąpienie do Służby Więziennej, jest wykształcenie średnie. W kolejnym pytaniu respondenci wskazali dział, w którym pełnią służbę.

Tabela 4. Działy służbowe respondentów

Lp.	Działy organizacyjne	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	ochrona ²⁰	141	73,4%
2.	penitencjarny	22	11,5%
3.	kwatermistrzowski	7	3,7%
4.	służby zdrowia	4	2,1%
5.	ewidencji	5	2,6%
6.	finansów	5	2,6%

20 W badaniach wzięło udział ponad 73% funkcjonariuszy działu ochrony barczewskiej jednostki.

Lp.	Działy organizacyjne	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
7.	samodzielne stanowisko służbowe	4	2,1%
8.	informatyki i łączności	2	1%
9.	brak odpowiedzi	2	1%
10.	razem	192	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

Zdecydowana większość respondentów wskazała, że pełniła służbę w dziale ochrony – 73,4% respondentów. Jest to największy dział w zakładzie karnym. Dział penitencjarny wskazało zaś 11,5%. Warto nadmienić, że w badaniu wzięli udział reprezentanci działów takich jak ewidencji, kwatermistrzowski, służby zdrowia oraz finansów – najliczniejszych działów w jednostce penitencjarnej. Kolejnym elementem charakteryzującym respondentów jest określenie korpusu zaszeregowania. Wyniki przedstawiono poniżej.

Tabela 5. Korpus zaszeregowania respondentów

Lp.	Korpusy służbowe	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	szeregowych	61	31,8%
2.	podoficerów	89	46,4%
3.	chorążych	30	15,6%
4.	oficerów	10	5,2%
5.	brak odpowiedzi	2	1%
6.	razem	192	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

Zdecydowanie najliczniejszą grupę stanowili podoficerowie – 46,4% wskazań, a szeregowych było 31,8%. Najmniej liczną grupę stanowili oficerowie – 5,2%. Warto nadmienić, że dwie osoby nie udzieliły odpowiedzi na powyższe pytanie. W ostatnim z pytań respondenci wskazywali staż służbowy.

Tabela 6. Staż służby respondentów

Lp.	Staż służby	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	służba przygotowawcza	44	22,9%
2.	od 2 do 5 lat	40	20,8%
3.	od 6 do 10 lat	46	24%
4.	od 11 do 15 lat	41	21,4%
5.	od 16 do 20 lat	16	8,3%
6.	powyżej 20 lat	4	2,1%
7.	brak odpowiedzi	1	0,5%
8.	razem	192	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

Największą grupę stanowili respondenci w przedziale od 6 do 10 lat służby – 24%. W służbie przygotowawczej – do 2 lat służby było 22,9% badanych. Najmniej osób wskazało staż służby powyżej 20 lat – 2,1%. Dodatkowo jedna osoba nie udzieliła odpowiedzi na powyższe pytanie. Ukazane dane pozwalają sądzić, że w badanej jednostce pełni służbę młoda i niedoświadczona kadra.

4. Omówienie wyników badań własnych

W tabelach od 7 do 16 ukazane zostały dane dotyczące przemytu telefonów komórkowych, innych przedmiotów niedozwolonych i niebezpiecznych, jak również negatywnych aspektów tego zjawiska. W pierwszym z pytań poproszono respondentów o ustalenie katalogu przedmiotów niedozwolonych, które są przemycane do zakładów karnych.

Tabela 7. Katalog przedmiotów niedozwolonych trafiających do zakładów karnych w opinii respondentów

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	narkotyki	136	21,2%
2.	dopalacze	88	13,7%
3.	alkohol	16	2,5%
4.	telefony komórkowe	165	25,7%
5.	leki	57	8,9%
6.	broń i amunicja	1	0,2%
7.	broń biała (np. nóż)	6	0,9%
8.	narzędzia do cięcia metalu	4	0,6%
9.	środki służące do obezwładniania	1	0,2%
10.	środki służące do rejestrowania informacji (np. dyktafon, kamera)	38	5,9%
11.	pieniądze	25	3,9%
12.	przedmioty wartościowe	7	1,1%
13.	karty pamięci	94	14,6%
14.	inne przedmioty	4	0,6%
15.	razem	642*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Zdaniem respondentów najczęściej przemycane do zakładów karnych są telefony komórkowe – 25,7% wszystkich odpowiedzi, narkotyki – 21,2% oraz karty pamięci – 14,6%. Najmniej wskazań uzyskały środki służące do obezwładniania oraz broń i amunicja – po 0,2% wszystkich odpowiedzi. Wśród odpowiedzi „inne” znalazły się: „kamery”, „zegarki z funkcją telefonu”, „umowy i dokumenty służące do prowadzenia działalności gospodarczej”, „zdjęcia pornograficzne” oraz „sterydy”. Respondenci wskazali, że przemyt niedozwolonych przedmiotów w zakładach karnych ma miejsce, a katalog przedmiotów jest obszerny. Najwięcej wskazań otrzymały przedmioty, które zaburzają prawidłowy tok służby, wpływają negatywnie na

bezpieczeństwo zakładu karnego oraz funkcjonariuszy. Nie bez znaczenia wydaje się ich wielkość – wśród odpowiedzi z największą liczbą wskazań znalazły się przedmioty niewielkich rozmiarów, które są trudno wykrywalne. Zdaniem respondentów telefony komórkowe są przemykane najczęściej spośród katalogu przedmiotów niedozwolonych i niebezpiecznych.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie potencjalnych sposobów i okoliczności przedstawiania się takich przedmiotów do zakładu karnego.

Tabela 8. Sposoby przedstawiania się przedmiotów niedozwolonych w postaci telefonów komórkowych na teren jednostki penitencjarnej w opinii funkcjonariuszy

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	przenoszone są przez osoby odwiedzające podczas widzeń	156	24,8%
2.	przenoszone przez adwokatów	52	8,3%
3.	w listach	46	7,3%
4.	w paczkach	104	16,5%
5.	poprzez osadzonych pracujących poza terenem zakładu karnego	76	12,1%
6.	są zrzucane z dronów na teren zakładów	18	2,9%
7.	za pomocą „wrzutek”	48	7,6%
8.	są przenoszone przez pracowników podmiotów zewnętrznych	42	6,7%
9.	są przenoszone przez pracowników cywilnych	23	3,7%
10.	są przenoszone przez funkcjonariuszy Służby Więziennej	46	7,3%
11.	w żywności i materiałach trafiających do zakładu karnego	16	2,5%
12.	w inny sposób	2	0,3%
13.	razem	629*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Zdaniem respondentów przedmioty niedozwolone przenoszone są podczas widzeń przez osoby odwiedzające osoby pozbawione wolności – 24,8% wszystkich odpowiedzi – oraz w paczkach adresowanych do osadzonych – 16,5%. Najmniej wskazań otrzymały odpowiedzi, że ukryte są one w żywności i materiałach dostarczanych do zakładu karnego (np. do kantyny lub magazynu żywnościowego) – 2,5% wszystkich wskazań. Wśród odpowiedzi „inne” znalazły się stwierdzenia, że „przedmioty niedozwolone przenoszone są przez zwierzęta”. Warte odnotowania jest to, że respondenci wskazali wiele zróżnicowanych przykładów prób przenoszenia takich przedmiotów – zarówno przez osoby ubiegające się o wejście na teren jednostki, jak i pracowników zakładów oraz w postaci paczek i listów.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie szacunkowej skali przedstawiania się przedmiotów niedozwolonych w postaci telefonów komórkowych w Zakładzie Karnym w Barczewie.

Tabela 9. Skala zjawiska przenikania telefonów do zakładu karnego w opinii funkcjonariuszy Służby Więziennej

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	od 1 do 10 rocznie	75	39,1%
2.	od 11 do 50 rocznie	82	42,7%
3.	od 51 do 100 rocznie	14	7,3%
4.	powyżej 100 rocznie	20	10,4%
5.	inna liczba	1	0,5%
6.	razem	192	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

Zdaniem respondentów skala zjawiska nie jest znaczna. Odpowiedzi rozłożyły się pomiędzy dwoma przedziałami od 1 do 10 rocznie – 39,1% – oraz od 11 do 50 telefonów rocznie – 42,7% wszystkich wskazań. Należy odnotować, że zaledwie część telefonów komórkowych udaje się znaleźć podczas kontroli i nie trafiają one do zakładu karnego. Mamy zatem często do czynienia z tzw. ciemną liczbą takich zdarzeń.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie potencjalnych miejsc, w których ujawnia się telefony komórkowe.

Tabela 10. Miejsca ujawnień telefonów komórkowych w zakładzie karnym

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	cele mieszkalne	190	49,7%
2.	miejsca pracy osadzonych	99	25,9%
3.	place spacerowe	19	5%
4.	brama wejściowa	71	18,6%
5.	inne miejsce	3	0,8%
6.	razem	382*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Zdaniem zdecydowanej większości respondentów głównym miejscem ujawnień telefonów komórkowych są cele mieszkalne – 49,7% wskazań respondentów, w dalszej kolejności są to miejsca pracy osadzonych – 25,9% wszystkich odpowiedzi. We wskazanych miejscach osadzeni spędzają najwięcej czasu – w przypadku zakładu karnego typu zamkniętego osadzeni spędzają w celach mieszkalnych ok. 23 godzin na dobę. Uwzględniając również czas po apelu wieczornym, możliwość ukrycia takiego przedmiotu w celi mieszkalnej wydaje się zasadna, a kontrola ze strony funkcjonariuszy działu ochrony jest zdecydowanie ograniczona względami bezpieczeństwa.

Tabela 11. Okoliczności ujawnień telefonów komórkowych w środowisku więziennym

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	podczas kontroli osobistej osadzonego powracającego z widzeń	118	20,3%
2.	podczas kontroli osobistej osadzonego powracającego z czynności procesowych	29	4,9%
3.	podczas kontroli pobieżnej	30	5%
4.	podczas kontroli paczek i korespondencji na bramie	107	18,3%
5.	podczas kontroli generalnej	79	13,5%
6.	podczas kontroli miejsc pracy osadzonych	92	15,7%
7.	podczas kontroli placów spacerowych	16	2,8%
8.	w wyniku pozyskiwania informacji z czynności profilaktycznych	105	18%
9.	w innych miejscach lub okolicznościach	9	1,5%
10.	razem	583*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Zdaniem respondentów najczęściej ujawnia się telefony komórkowe u osadzonych powracających z widzeń z rodzinami – 20,3% wszystkich wskazań, podczas kontroli paczek i korespondencji – 18,3% oraz w wyniku pozyskiwania informacji wynikających z czynności profilaktycznych – 18%. Wśród odpowiedzi „inne” znalazły się wskazania, że jest to podczas „kontroli celi mieszkalnej”. Odpowiedzi respondentów potwierdzają wcześniejsze wskazania, że za przemyt odpowiedzialne są głównie osoby odwiedzające skazanych podczas widzeń.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie głównych problemów występujących podczas prób ujawnienia telefonów komórkowych w jednostkach penitencjarnych.

Tabela 12. Trudności i problemy występujące podczas prób ujawnienia telefonów komórkowych

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1	niewielkie rozmiary telefonów (tzw. mikrofony)	170	29,2%
2	zbyt dużo przedmiotów w celach mieszkalnych	112	19,2%
3	za duża powierzchnia cel mieszkalnych	11	1,9%
4	telefony ukryte są w trudnodostępnych miejscach	99	17%
5	brak dostępnych środków lokalizujących telefony komórkowe	77	13,2%
6	brak właściwego sprzętu (np. kamer inspekcyjnych)	47	8,1%
7	brak wyszkolonego personelu	13	2,2%
8	zbyt mało czasu na prowadzenie kontroli	49	8,4%
9	inne trudności	5	0,8%

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
10	razem	583*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Zdaniem respondentów problemem są niewielkie rozmiary telefonów komórkowych, w szczególności gdy mamy do czynienia z mikrotelefonami – 29,2% wszystkich wskazań. Wśród innych trudności wskazuje się zbyt dużą liczbę przedmiotów w celach mieszkalnych – 19,2% oraz trudnodostępne miejsca – 17% wszystkich odpowiedzi. Wśród odpowiedzi „inne” znalazły się: „brak ustalonego kanału przerzutowego”, „kontrola celi wynikająca ze schematycznego działania – nie zaś czynności profilaktycznych”, „brak personelu”, w tym również „zbyt mała liczba funkcjonariuszy, którzy przeprowadzają kontrolę”.

Po ustaleniu potencjalnych problemów podczas ujawnień telefonów respondenci wskazali potencjalnie występujące skutki występowania telefonów komórkowych w środowisku więziennym.

Tabela 13. Skutki występowania telefonu komórkowego w środowisku więziennym

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	grozi bezpieczeństwu jednostki penitencjarnej	127	17,8%
2.	grozi bezpieczeństwem pracowników i funkcjonariuszy Służby Więziennej	125	17,5%
3.	utrudnia postępowanie przed sądem	74	10,3%
4.	sprzyja zjawisku korupcji	83	11,6%
5.	sprzyja prowadzeniu nielegalnych interesów przez osadzonych	122	17,1%
6.	zwiększa prawdopodobieństwo występowania zdarzeń nadzwyczajnych	64	9%
7.	sprzyja innym negatywnym zdarzeniom i próbom przemytu	75	10,4%
8.	zmniejsza bezpieczeństwo osób poszkodowanych	41	5,7%
9.	inne skutki	4	0,6%
10.	razem	715*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Trzy spośród odpowiedzi respondentów uzyskały podobną liczbę wskazań, tj. telefon komórkowy grozi bezpieczeństwu jednostki penitencjarnej – 17,8%, grozi bezpieczeństwem pracowników i funkcjonariuszy – 17,5% oraz sprzyja prowadzeniu nielegalnych interesów przez osadzonych – 17,1% wszystkich wskazań. Wśród odpowiedzi „inne” wskazano: „kontakt poza kontrolą zakładu karnego” (kontakt bez nadzoru funkcjonariusza), „kierowanie gróźb karalnych i zastraszanie, zmniejsza bezpieczeństwo osób, które są ofiarami przestępczej działalności”. Wskazane odpowiedzi odnoszą się do poważnych skutków i konsekwencji w wielu sferach dotyczących odbywania kary pozbawienia wolności – zarówno bezpieczeństwa zakładu, ofiar, jak i pracy funkcjonariusza – oraz sprzyja innym negatywnym aspektom działalności przestępczej – korupcji lub też dokonywaniu innych przestępstw w toku odbywania kary pozbawienia wolności.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie potencjalnych grup osób pozbawionych wolności, które są związane z próbami przemytu telefonów komórkowych do zakładów karnych.

Tabela 14. Grupy osób pozbawionych wolności związane z próbami przemytu telefonów do zakładów karnych

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	członkowie zorganizowanych grup przestępczych	134	30,1%
2.	członkowie podkultury przestępczej	119	26,7%
3.	tymczasowo aresztowani	27	6%
4.	recydywiści penitencjarni	79	17,6%
5.	odbywający karę po raz pierwszy	11	2,5%
6.	młodociani	15	3,4%
7.	osadzeni związani z przestępstwami narkotykowymi	58	13%
8.	inna grupa skazanych	3	0,7%
9.	razem	446*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Zdaniem respondentów nie wszyscy osadzeni są zainteresowani przemytem oraz posiadaniem telefonu komórkowego w zakładzie karnym. Najczęściej zainteresowane są dwie grupy osadzonych, tj. członkowie zorganizowanych grup przestępczych – 30,1% oraz członkowie podkultury przestępczej – 26,7% wszystkich wskazań. Wśród odpowiedzi „inna grupa skazanych” znalazły się: „osadzeni posiadający pozycję w zakładzie karnym”, „osadzeni posiadający pieniądze”, „szeregowi członkowie podkultury” oraz „szeregowi członkowie przestępczości zorganizowanej”. Wśród największej liczby wskazań znajdują się osadzeni, którzy są grupami najczęściej poddającymi się procesom resocjalizacyjnym, cieszącymi się największym poważaniem wśród pozostałej populacji więziennej oraz są najbardziej zdemoralizowaną grupą osadzonych przebywających w zakładach karnych.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie katalogu potencjalnych przyczyn przemytu telefonów komórkowych do zakładów karnych.

Tabela 15. Najczęściej występujące przyczyny dotyczące przemytu telefonów komórkowych przez osoby pozbawione wolności w opinii funkcjonariuszy

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	w celu utrudnienia postępowania sądowego	76	14,2%
2.	w celu komunikacji z rodziną	127	23,7%
3.	w celach korupcyjnych	64	12%
4.	w celach prowadzenia działalności przestępczej	136	25,4%
5.	w celach pozyskiwania innych przedmiotów niedozwolonych	75	14%
6.	w celu prowadzenia działalności gospodarczej	11	2,1%
7.	w celach podniesienia się w hierarchii więziennej	44	8,2%

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
8.	w innych celach	2	0,4%
9.	razem	535*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Dwie odpowiedzi spośród innych dostały najwięcej wskazań – w celu prowadzenia działalności przestępczej – 25,4% oraz w celu komunikacji z rodziną – 23,7% wszystkich odpowiedzi. Wśród odpowiedzi „inne” znalazły się wskazania: „prowadzenie działalności gospodarczej” oraz „nagrywanie swoich zachowań i ćwiczeń”. Można przyjąć, że motywacje osadzonych są różne – nie zawsze wynikają z chęci dalszej działalności przestępczej. Jednocześnie w znacznej mierze dotyczą one dalszej nielegalnej działalności – korupcji, dalszej działalności przestępczej czy też utrudnianiu postępowania sądowego.

Kolejne pytanie miało charakter otwarty. Respondenci mieli ocenić, czy ich zdaniem przemyt telefonów komórkowych do zakładów karnych może wynikać ze zjawiska korupcji. Odpowiedzi respondentów zostały podzielone na poszczególne grupy odpowiedzi: dotyczące aspektów finansowych, problemów wynikających z wadliwie funkcjonującego systemu więziennictwa oraz działalności osób pozbawionych wolności. Pogrupowano je w następujący sposób:

Aspekty finansowe:

- „niskie uposażenie funkcjonariusza” (18 wskazań);
- „chęć zysku funkcjonariusza” (7 wskazań);
- „chęć dorobienia” (4 wskazania);
- „osadzeni proponują pieniądze za przemyt” (2 wskazania);
- „łatwe, szybkie pieniądze” (2 wskazania);
- „problemy finansowe pracowników – funkcjonariuszy i pracowników cywilnych”;
- „przemyt telefonów pozwala realizować problemy finansowe funkcjonariuszom”.

Wadliwie funkcjonujący system więziennictwa:

- „w każdej grupie zawodowej znajdują się takie przypadki” (2 wskazania);
- „telefony mają większą wartość w zakładzie karnym niż poza nim” (2 wskazania);
- „brak drogi rozwoju funkcjonariusza”;
- „brak przeszkolenia pracowników cywilnych i funkcjonariuszy”;
- „nie ma dodatku antykorupcyjnego”;
- „zła weryfikacja kandydatów do służby”;
- „osadzeni są izolowani od świata zewnętrznego”;
- „zaniżenie standardów rekrutacyjnych”;
- „młodzi funkcjonariusze wchodzą w relacje z osadzonymi lub mogą być ich znajomymi”;
- „ciężka sytuacja życiowa funkcjonariusza”.

Działalność osób pozbawionych wolności:

- „manipulowanie ze strony osób pozbawionych wolności” (2 wskazania);
- „szybki zysk osadzonych” (2 wskazania);
- „osadzeni nawiązują kontakt z osobami skorumpowanymi” (2 wskazania);
- „funkcjonariusze są zachęceni do korupcji dużymi pieniędzmi”;
- „działania przestępczości zorganizowanej, które rozpracowują poszczególni funkcjonariusze”;
- „przemyt telefonów do zakładów karnych to dodatkowy dochód (korzyść) funkcjonariusza i osadzonego”;
- „osadzeni nie chcą resocjalizacji”;
- „pieniądze są zawsze potrzebne w zakładzie karnym”;
- „łatwy zarobek dla funkcjonariusza, a później przeradza się w szantaż ze strony osadzonych”;

- „funkcjonariusze są częścią zorganizowanych grup przestępczych”;
- „pomoc w załatwieniu sprawy (przyniesienie telefonu za przysługę)”;
- „telefon pomaga korumpować świadków, więc trzeba pozyskać go od funkcjonariuszy”.

Jednocześnie zdaniem 5 respondentów przemyt telefonów komórkowych nie wynika ze zjawiska korupcji, ponieważ:

- „jest wysoka świadomość, co do zjawiska korupcji i przemytu telefonów”;
- „funkcjonariusz wie, że ma wiele do stracenia”;
- „telefony przemycają wyłącznie rodziny osób pozbawionych wolności”;
- „jest to przestępstwo, za które funkcjonariusze nie chcą ponosić odpowiedzialności”;
- „podczas pandemii COVID-19 nie było widzeń, to nie było przemytu telefonów ani narkotyków”.

Zdaniem respondentów przemyt telefonów związany jest z wieloaspektowym zjawiskiem korupcji. Osadzeni nie tylko dopuszczają się zachowań korupcyjnych względem funkcjonariuszy, lecz także korzystają z faktu niezadowolenia funkcjonariuszy dotyczącego uposażenia i warunków finansowych. Wyżej wymienione czynniki sprzyjają korupcji w zakładach karnych. Osadzeni dopuszczający się prób korupcyjnych dodatkowo próbują werbować w szeregi funkcjonariuszy Służby Więziennej, korzystając z braków kadrowych oraz zaniżonych standardów rekrutacyjnych.

W kolejnym pytaniu poproszono respondentów o wskazanie potencjalnego katalogu konsekwencji, które ponoszą osadzeni zaangażowani w przemyt telefonów komórkowych.

Tabela 16. Katalog konsekwencji związanych z przemytem telefonów komórkowych do zakładów karnych

Lp.	Odpowiedzi	Liczba wskazań	Odsetek procentowy
1.	powinna otrzymać karę dyscyplinarną	102	33%
2.	powinna otrzymać dodatkowy wyrok kary pozbawienia wolności	99	32,1%
3.	nie powinna ponosić dodatkowych konsekwencji	6	1,9%
4.	powinna zostać pozbawiona wszystkich przywilejów, ulg i nagród	101	32,7%
5.	inne	1	0,3%
6.	razem	309*	100%

Źródło: Opracowanie na podstawie badania własnego.

* W powyższym pytaniu istniała możliwość wskazania więcej niż jednej odpowiedzi.

Zdaniem respondentów osadzeni powinni otrzymywać karę dyscyplinarną za przemyt telefonu – 33% odpowiedzi, dodatkowo powinni zostać pozbawieni wszystkich przywilejów, ulg oraz nagród – 32,7% oraz powinni otrzymać dodatkowy wyrok pozbawienia wolności – 32,1% wszystkich odpowiedzi.

W kolejnym pytaniu otwartym poproszono respondentów o wskazanie możliwych zmian dotyczących przeciwdziałania przemytowi telefonów komórkowych w zakładach karnych. Odpowiedzi zostały podzielone na poszczególne kategorie odnoszące się do rozwiązań wynikających ze zmian systemowych, zmian finansowych, zmian dotyczących funkcjonowania zakładu karnego oraz zmian dotyczących konsekwencji dla osadzonych.

Zmiany systemowe:

- „zagłuszacze sygnału GSM, powodujących brak zasięgu telefonów” (26 wskazań);
- „lepsze wyposażenie/sprzęt do poszukiwań telefonów” (15 wskazań);
- „zmiany w udzielaniu widzeń, tj. widzenia przez pleksi, SKYPE oraz dodatkowo dozorowane oraz udzielane w sposób ograniczający liczbę osób przebywających na sali” (6 wskazań);

- „szkolenia pracowników i funkcjonariuszy” (4 wskazania);
- „kontrola (osobista) adwokatów i pełnomocników ubiegających się o wejście do zakładu” (3 wskazania);
- „kary dla funkcjonariuszy” (2 wskazania);
- „zwiększenie czynności profilaktycznych” (2 wskazania);
- „dodatkowy sprzęt monitorujący” (2 wskazania);
- „kontrola dzieci podczas wejście na widzenie”;
- „ćwiczenia z rozpoznawania manipulacji oraz zasad asertywności”;
- „wyczerpie kadry na problematykę telefonów komórkowych w zakładach karnych”;
- „wzmocnienie pozytywnych i prawidłowych postaw funkcjonariuszy”;
- „legalizacja telefonów, ponieważ są tak powszechne w zakładach”;
- „dodatkowe kamery na sali widzeń”;
- „zmiany w procesie rekrutacyjnym”;
- „telefon stacjonarny w każdej celi wraz z monitoringiem prowadzonych rozmów”.

Zmiany dotyczące aspektów finansowych:

- „dodatek antykorupcyjny” (6 wskazań);
- „zwiększenie uposażenia funkcjonariusza” (4 wskazania);
- „dodatkowe nagrody finansowe”.

Zmiany dotyczące funkcjonowania zakładu karnego:

- „zwiększona i dokładna kontrola, w tym cel i pomieszczeń” (13 wskazań);
- „zwiększenie liczby funkcjonariuszy podczas kontroli” (8 wskazań);
- „dokładna kontrola po widzeniach z rodziną” (4 wskazania);
- „ograniczenie liczby przedmiotów w celi mieszkalnej” (3 wskazania);
- „dokładna kontrola osobista” (3 wskazania);
- „dokładna kontrola funkcjonariuszy” (2 wskazania);
- „kontrola powracających z pracy” (2 wskazania);
- „ograniczenia w ruchu poza terenem zakładu” (2 wskazania);
- „zbyt dużo obowiązków oddziałowych”;
- „nie powinno być zgody na posiadanie telefonów przez funkcjonariuszy”.

Zmiany dotyczące konsekwencji dla osadzonych:

- „wyższe kary za posiadanie telefonu, w tym dodatkowe wyroki” (14 wskazań);
- „zakaz paczek oraz sprzętu dostarczanego z zewnątrz zakładu karnego” (4 wskazania);
- „kary dla osób wnoszących telefony”;
- „zakaz kontaktu z rodziną”;
- „umieszczanie w celi jednoosobowej w sytuacji ujawnienia telefonu”.

Inne zmiany:

- „powinno zacząć się od zaprzestania produkcji mikrotelefonów”.

Wskazane przez respondentów postulowane zmiany dotyczą znacznego obszaru funkcjonowania zakładów karnych w ramach systemu więziennictwa. Najwięcej wskazań dotyczy urządzeń pozwalających zagłuszać sygnał telefonów komórkowych, przez co stałyby się bezużyteczne w warunkach więziennych. Znaczna część odpowiedzi odnosi się do kwestii zróżnicowanych form kontroli osób ubiegających się o wejście na teren zakładu – w ocenie respondentów są one nieskuteczne, dodatkowo we wcześniejszych wskazaniach respondenci wskazali, że najczęściej rodziny próbują przemyścić telefony komórkowe na teren zakładu. Postulowane zmiany w kontroli oraz jej zakresie czy też wyższe kary za próby przemytu telefonów mogłyby potencjalnie sprzyjać ograniczeniu takich sytuacji. Znaczna liczba wskazań respondentów pozwala sądzić, że w celu zapobiegania przenikaniu telefonów komórkowych do środowiska więziennego należy wprowadzić liczne zmiany systemowe, finansowe oraz prawne.

W ostatnim pytaniu o charakterze otwartym poproszono respondentów o ocenę aktualnych przepisów prawnych dotyczących ograniczenia przedostawiania się telefonów komórkowych na teren zakładów karnych. Zdecydowana większość respondentów odniosła się negatywnie co do przepisów prawnych. Wśród pozytywnych wskazań znalazły się stwierdzenia:

- „są to sporadyczne przypadki ujawnienia telefonów” (5 wskazań);
- „przepisy są skuteczne, lecz zawodzą funkcjonariusze” (3 wskazania);
- „w znacznym stopniu zapobiegają pojawieniu się telefonów w zakładzie karnym”;
- „przepisy są skuteczne, lecz mało precyzyjne w stosowaniu”;
- „wszystko jest realizowane zgodnie z przepisami”;
- „są punktem odniesienia w postępowaniu w danej sytuacji”;
- „przepisy nie zezwalają na ich posiadanie w zakładzie karnym”.

Zdecydowanie więcej odpowiedzi dotyczy negatywnego aspektu funkcjonowania przepisów prawnych.

Wśród odpowiedzi znalazły się:

- „brak kar, są one mało rygorystyczne lub nie spełniają funkcji odstraszałej” (34 wskazania);
- „brak przepisów prawnych, zbyt ogólne lub brak uaktualniania problematyki” (12 wskazań);
- „przepisy są mało skuteczne oraz nie egzekwuje się ich” (8 wskazań);
- „nie ma przepisów co do stosowania zagłuszaczy sygnału” (6 wskazań);
- „niskie kary za wniesienie” (4 wskazania);
- „słaba interpretacja przepisów i procedur dotyczących kontroli” (4 wskazania);
- „jest coraz więcej metod przemytu” (2 wskazania);
- „funkcjonariusze dokonują prób wniesienia”;
- „technologia wyprzedza przepisy prawne”;
- „wymagane są zmiany przepisów prawa w zakresie korzystania z aplikacji monitorującej rozmowy”;
- „przepisy prawne są pisane przez osobę, która nie zna realiów zakładów karnych”.

Zdecydowana większość respondentów negatywnie odniosła się do kwestii skuteczności przepisów dotyczących przepisów prawnych związanych z ograniczeniem przemytu telefonów komórkowych do zakładów karnych. Przede wszystkim respondenci podnieśli fakt niskich kar lub brak karalności za dokonaną próbę przemytu takich przedmiotów. Warto zaznaczyć, że w przepisach prawnych przemyt telefonów komórkowych jest jedynie wykroczeniem dyscyplinarnym wynikającym z naruszenia porządku wewnętrznego, za które można otrzymać karę kodeksową. Dodatkowo zgodnie z Kodeksem karnym wykonawczym przedmioty takie są zatrzymywane oraz trzymane w depozycie lub przesyłane na koszt osadzonego do wskazanej osoby, instytucji lub organizacji. W przypadku braku ustalenia właściciela telefonu jest on niszczone, a czynność ta jest odnotowana w protokole²¹.

5. Podsumowanie

Wyniki badań własnych w pewnym zakresie są zbieżne z ustaleniami innych autorów. W szczególności chodzi tu o rodzaj przemyconych rzeczy – są to głównie telefony komórkowe oraz narkotyki. Jednocześnie wiele wskazań respondentów dotyczyło kart pamięci, które są niewielkich rozmiarów i służą do przekazywania zróżnicowanych treści, takich jak filmy, pornografia lub inne pliki poza kontrolą Służby Więziennej. Na tle obszernego katalogu przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych to właśnie telefony stanowią z racji swojej liczby największe wyzwanie. Warto dodatkowo odnotować, że wraz z rozwojem technologii mamy do czynienia z telefonami komórkowymi, które mają bardzo małe rozmiary, kształty oraz swoim wyglądem przypominają inne legalne przedmioty. Tak zwane mikrofony często zbudowane są z elementów, które są niewykrywalne przez urządzenia kontrolne.

21 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, t.j. Dz.U. 2024, poz. 706, art. 223f § 16.

Skala zjawiska w opinii respondentów w badanej jednostce nie jest duża. Statystyki Służby Więziennej podają tylko łączną liczbę zdarzeń związanych z ujawnieniem przedmiotów niedozwolonych bez kategoryzacji i wskazania, co to za przedmiot. Uwzględniając liczbę do września 2024 r., było 776 takich ujawnień²², w 103 jednostkach penitencjarnych (wraz z oddziałami zewnętrznymi)²³. Jednocześnie należy pamiętać, że liczba telefonów komórkowych związana jest z ciemną liczbą przestępstw, więc wskazane dane dotyczą tylko sytuacji wykrytych i opisanych przez Służbę Więzienną.

Odnosząc się do miejsc i sposobów przemytu, uzyskane dane w ramach badania są zbieżne ze wskazaną literaturą przedmiotu. Telefony komórkowe ujawniane są zarówno podczas kontroli na bramie wejściowej, w celach mieszkalnych, jak i w miejscach pracy – czyli tam, gdzie osadzeni spędzają najwięcej czasu. Miejsca te są trudne do kontroli oraz dają możliwości ukrycia przedmiotów przed funkcjonariuszami Służby Więziennej.

Badając związki przemytu telefonów komórkowych oraz zjawiska korupcji, można przyjąć, że część zdarzeń może wynikać właśnie z nielegalnych kontaktów pomiędzy funkcjonariuszami Służby Więziennej a osadzonymi, w szczególności związanymi z przestępczością zorganizowaną. Jednocześnie skala korupcji na tle innych przyczyn podejmowania prób przemytu jest relatywnie niewielka. Sama korupcja wynika – zdaniem respondentów – z niskiego uposażenia funkcjonariuszy, którzy uczestniczą w procederze w celu zarobienia dodatkowych środków finansowych oraz braków kadrowych, które dotknęły formację. Nie bez znaczenia jest tutaj również fakt nieponoszenia odpowiedzialności karnej przez osoby pozbawione wolności, co można wykorzystać również do dalszego zastraszania funkcjonariuszy, którzy jednorazowo zgodzili się przenieść taki przedmiot.

Znacznej wiedzy dostarczyły pytania dotyczące oceny przepisów prawnych oraz możliwości przeciwdziałania przemytowi telefonów komórkowych do zakładów karnych. Najczęstszym wskazaniem ze strony respondentów było zainstalowanie urządzeń, które pozwalałyby wyłączyć sygnał telefonu na terenie zakładu karnego – wówczas telefony byłyby bezużyteczne. Wśród innych zmian postulowano zmianę przepisów dotyczących kontroli – w tym dzieci – podczas wejścia na widzenie czy też ogólne ograniczenie widzeń z osadzonymi. Zdaniem respondentów również dokładniejsze prowadzenie zróżnicowanych kontroli w oparciu o pozyskane informacje wynikające z czynności profilaktycznych pozwoliłoby ograniczyć zjawisko, a przynajmniej ograniczyć możliwości przenikania tą drogą. Ze wskazań respondentów jednoznacznie wynika, że aktualne przepisy prawne sprzyjają przemytowi telefonów do zakładów karnych, co również znalazło potwierdzenie w innych odpowiedziach respondentów, m.in. dotyczących skali zjawiska, jak również licznych propozycji zmian, które mogłyby ograniczyć skalę zjawiska przemytu.

Ciekawą odpowiedzią dotyczącą przenikania telefonów komórkowych drogą korupcji było wskazanie odnoszące się do sytuacji: podczas „pandemii COVID-19 nie było widzeń, to nie było przemytu telefonów ani narkotyków”. Analizując dane przekazane przez Służbę Więzienną w okresie trwania pandemii COVID-19, tj. od 2020 do 2022 r., liczba zdarzeń dotyczących ujawnienia przedmiotów niedozwolonych była od poprzedzającego okresu niższa o ok. 30% (w 2019 r. – 1451 zdarzeń, w 2020 r. – 1022 zdarzenia, a w 2021 r. – 1046 zdarzeń)²⁴. Wówczas nastąpiło zamknięcie zakładów karnych, w tym zmieniono realizację widzeń poprzez umożliwienie kontaktu przez Internet²⁵. Warto nadmienić, że Służba Więzienna nie ujawnia danych dotyczących rodzaju ujawnionych przedmiotów niedozwolonych i niebezpiecznych, odnosząc się jedynie do liczby zdarzeń w danym roku.

Bez wątpienia telefon komórkowy jest przedmiotem pożądanym przez osoby pozbawione wolności, z racji braku swobodnego kontaktu oraz nadzoru nad rozmowami wynikającymi z przepisów prawnych w zakładzie karnym typu zamkniętego. Wydaje się, że opisany problem przemytu telefonów będzie rósł

22 *Miesięczna informacja statystyczna wrzesień 2024*, s. 29, <https://www.sw.gov.pl/strona/Statystyka> [dostęp: 30.09.2024].

23 *Przeznaczenie zakładów karnych i aresztów śledczych według stanu na dzień 1 października*, <https://www.sw.gov.pl/strona/Statystyka> [dostęp: 30.09.2024].

24 *Roczna informacja statystyczna za rok 2020*, <https://www.sw.gov.pl/strona/Statystyka> [dostęp: 30.09.2024].

25 Zob. szerzej: A. Nawój-Sleszyński, *Więzienia w Polsce w okresie pandemii Covid-19. Kształtowanie się instytucji prawa karnego wykonawczego w latach 2020–2021*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2022, t. 65, s. 46, <https://doi.org/10.19195/2084-5065.65.3>.

ze względu na postęp technologiczny (miniaturyzacja przedmiotów), istniejące trendy (zegarki z opcją dzwonienia, minitelefony), jak również braki kadrowe, które występują w Służbie Więziennej. Dodatkowo warto byłoby pogłębić badania, rozszerzając je o inne jednostki penitencjarne różniące się typem oraz przeznaczeniem

Bibliografia:

Literatura:

- Brzezińska M., Tarnowska D., *Ochrona życia i zdrowia oskarżonego w związku z tymczasowym aresztowaniem*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2013, nr 13, s. 85–100.
- Hartwich F., *Korzystanie przez osadzonych z telefonów, ze szczególnym uwzględnieniem telefonów komórkowych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2017, nr 94, s. 51–73, [/https://www.sw.gov.pl/assets/62/04/17/d70544ea36ee18c8a05c882df2b5d6ed96772ec4.pdf](https://www.sw.gov.pl/assets/62/04/17/d70544ea36ee18c8a05c882df2b5d6ed96772ec4.pdf) [dostęp: 30.09.2024].
- Januszkiewicz M., *Wypadki nadzwyczajne zagrażające bezpieczeństwu jednostek penitencjarnych*, [w:] Guziuk-Makaruk E., Pływaczewski E.W., *Współczesne oblicza bezpieczeństwa*, Temida 2, Białystok 2015, s. 159–167, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/15272/1/M_Januszkiewicz_Wypadki_nadzwyczajne.pdf [dostęp: 30.09.2024].
- Kotowska M., *Przemyt przedmiotów niebezpiecznych i niedozwolonych na teren jednostek penitencjarnych*, „Przegląd Więziennictwa Polskiego” 2014, t. 83 nr 2, 121–135, [/https://www.sw.gov.pl/assets/93/71/90/2b7854622f98645fcebdc26a117e693808373328.pdf](https://www.sw.gov.pl/assets/93/71/90/2b7854622f98645fcebdc26a117e693808373328.pdf) [dostęp: 30.09.2024].
- Kotowska M., Zajac B., *Problematyka korupcji w warunkach penitencjarnych w opinii funkcjonariuszy Służby Więziennej*, „The Prison Systems Review” 2023, nr 118, s. 43–70, <http://dx.doi.org/10.52694/ThPSR.118.2>.
- Moulin-Stożek M., *Narkotyki w więzieniach. Polityka wykonywania kary pozbawienia wolności wobec osób będących użytkownikami środków odurzających, substancji psychotropowych lub środków zastępczych na tle rozważań o celach kary*, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy w Częstochowie, Częstochowa 2021.
- Nawój-Śleszyński A., *Więzienia w Polsce w okresie pandemii Covid-19. Kształtowanie się instytucji prawa karnego wykonawczego w latach 2020–2021*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2022, t. 65, s. 31–67, <https://doi.org/10.19195/2084-5065.65.3>.
- Nowacki R., Werbiński J., *Czynności profilaktyczne jako sposób pozyskiwania informacji dotyczących bezpieczeństwa jednostek penitencjarnych*, „Law, Education, Security” 2023, t. 120, nr 3, s. 163–195, <http://doi.org/10.52694/ThPSR.120.7>.
- Pływaczewski E.W., Szczygieł G.B., *Zachowania korupcyjne osadzonych (wstępne wyniki badań)*, „Archiwum Kryminologii” 2005–2006, t. 28, s. 299–311, <https://doi.org/10.7420/AK2005-2006T>.
- Strzelec M., Nowacki R., *Oddział mieszkalny jako fundamentalny element w bezpieczeństwie penitencjarnym – rola oddziałowego*, „The Prison Systems Review” 2022, nr 117, s. 259–284, <https://doi.org/10.52694/ThPSR.117.12>.
- Strzeziński E., *Abberacje w polskich zakładach karnych*, „Refleksje. Pismo Naukowe Studentów i Doktorantów WNPiD UAM” 2021, nr 23, s. 9–18, <https://doi.org/10.14746/r.2021.1.2>.
- Sarzała D., *Patologiczne zachowania więźniów w kontekście izolacji i resocjalizacji penitencjarnej*, Aspra, Warszawa 2013.

Akty prawne:

- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, t.j. Dz.U. 2024, poz. 706.
- Zarządzenie nr 131/2019 Dyrektora Zakładu Karnego w Barczewie z 7 października 2019 r. w sprawie uznania przedmiotów za niedozwolone, sposobie ich odczekowania, miejscu przechowywania i trybu kontroli, w tym przedmiotów niebezpiecznych, w Zakładzie Karnym w Barczewie.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2022 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, Dz.U. 2022, poz. 2847.
Zarządzenie nr 100/22 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z 29 grudnia 2022 r. w sprawie ustalenia organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej, w tym sposobu i trybu informowania o zdarzeniach, które wystąpiły w Służbie Więziennej, oraz ustalenia sposobu i trybu przeprowadzenia czynności sprawdzających dotyczących tych zdarzeń oraz sposobu ich dokumentowania.
Zarządzenie nr 69/23 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z 31 października 2023 r. w sprawie ochrony, konwojowania oraz zadań ochronnych funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej.
Zarządzenie nr 39/2023 Dyrektora Zakładu Karnego w Barczewie z 7 maja 2024 r. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w Barczewie.

Netografia:

Miesięczna informacja statystyczna wrzesień 2024, <https://www.sw.gov.pl/strona/Statystyka> [dostęp: 30.09.2024].
Przeznaczenie aresztów śledczych i zakładów karnych, <https://www.sw.gov.pl/strona/statystyka-przeznaczenie-zk-i-as> [dostęp: 30.09.2024].
Przeznaczenie zakładów karnych i aresztów śledczych według stanu na dzień 1 października, <https://www.sw.gov.pl/strona/Statystyka> [dostęp: 30.09.2024].
Roczna informacja statystyczna za rok 2020, <https://www.sw.gov.pl/strona/Statystyka> [dostęp: 30.09.2024].